

34757890-3	07/12/2012	מקור ראשון - צדק	עמוד 7	1	10.84x32.79
הקריה האקדמית אונ - 22640					

הכול שפיט ■ ד"ר גיל סיגל

המתה בלתי לגלית

ערך קדושת החיים עולה על רצון האדם הפרטי למות, גם במקרים של סבל. על הסיוע לבוא בצורה של הקלת הכאב, לא הריגה ישירה

צילום: פלאש 90

מחיי", ולדרוש פיצויים על עצם היות אדם בחיים. אמת, הסוגיה שם עסקה בתביעות של ילדים שלולא התרשלות הרופא לא היו באים לעולם, אך הקביעה הבסיסית והמחייבת היא שלחיים יש ערך אינסופי, ואל לנו לנסות לכמת אותו אל מול החידלון. יש לשים לב – בית המשפט שקבע זאת פה אחד ובמושג מורחב הוא מוסד נאור, חילוני, דמוקרטי וליברלי.

אף כי, כאמור, אין אפשרות חוקית ומוסרית בישראל להמית חולה בצורה ישירה ומכוונת, קיימות דרכים אחרות להתמודדות עם המצבים הטרגיים הללו: על פי החוק החדש חולה נוטה למות, כשהוא כשיר, רשאי להביע את התנגדותו (בעל פה, באמצעות הנחיות רפואיות מקדימות או באמצעות מינוי מיופה כוח) לטיפולים מאריכי חיים (כגון החייאה, הנשמה, כימותרפיה, הקרנה ועוד), וחובה על המערכת הרפואית לכבד את בקשתו – בהתאם לסייגים בחוק. הימנעות מטיפולים מאריכי חיים עשויה לקצר משמעותית את תקופת הסבל של החולה הנוטה למות.

מומחים לטיפול פליאטיבי (הקלת כאב וסבל בסוף החיים) אמונים על מניעת כאב בצורה יעילה מאוד, והם יכולים להקל על הסבל הנפשי ועל מצוקות נפשיות – הן של החולה עצמו, והן של בני משפחתו. על החולים ובני משפחותיהם לנצל ידע זה, וכך להקל משמעותית על התקופה האחרונה של חייהם.

התוצאה הטרגית של הריגה והתאבדות חייבים לשמש לנו תזכורת כי חולים סופניים עלולים לחוות סבל רב, ומחויבותנו ויכולתנו להבטיח להם מיתה נאה במובנה הנכון, כמו גם הימנעות מכאב – אך לא בדרך של הריגה והתאבדות. מקרה כואב זה הוא תמרור אזהרה לכולנו – צוות רפואי, שירותי רווחה, קרובים ושכנים – לצורך להושיט סיוע מרבי לחולה הנוטה למות ולמשפחה המלווה אותו. מי ייתן ונשכיל ללמוד ולהפיק לקחים מאירוע מצער זה, ושהמקום ינחם את המשפחה.

בצל הטרגדיה של משפחת שטלריר (האב, ד"ר מרדכי שטלריר, ביצע המתה חסר בבתו החולה סופנית), ברצוני להידרש לערכים המתנגשים בסוגיה קשה זו של המתה חסר מנקודת המבט הליברלית, ההלכתית והמשפטית. אקדים, אומר ואחדר – לימדנו חז"ל: "אל תדון את חברך עד שתגיע למקומו" (פרקי אבות, ב'); לכן אני מבקש להבהיר כי אין בדבריי אלא כדי להציג את הסוגיה באופן כללי, וככל האפשר באופן שאיננו שיפוטי. העמדות שמוצגות להלן הן על דעתה של המועצה הלאומית לביוראטיקה, שבה אני חבר.

נתחיל בשורה התחתונה: על פי החוק במדינת ישראל (חוק החולה הנוטה למות משנת 2005) חל איסור מוחלט על המתה ישירה ומכוונת של כל אדם. איסור זה כולל את החולה הנוטה למות, גם אם הוא סובל וגם אם הדבר נעשה לבקשתו, מתוך מניעים של חסד וחמלה. עמדה זו משותפת למרבית מדינות העולם.

הגם שבמספר מועט של מדינות הכירו בזכות להיעתר לבקשת חולה נוטה למות הסובל ומבקש סיוע בהמתתו (מדינת אורגון שבארה"ב, הולנד באירופה), זהו חריג המעיד על הכלל. ההכרעה העקרונית בדבר קדושת חיי אדם מעוגנת כרבעי בכל החקיקה בישראל (הדוגמה המובהקת היא הזכות והחובה לכפות טיפול על חולה שמסרב להציל את חייו), ונשענת על תפיסה חברתית, דתית ומוסרית רווחת, החוצה רתות, קבוצת אתניות והשקפה פוליטית. עמדה זו תואמת את הגישה המוסרית העומדת בבסיס חוק יסוד כבוד האדם וחירותו, שעל פיו אין פוגעים בחייו של אדם באשר הוא אדם. לכן יש לרחות טיעונים בדבר "החופש להחליט" כאשר הם עומדים בסתירה לעקרונות החוק והחברה בישראל.

אמת, אין להתכחש לעובדה כי יש עימות בין רצונו של אדם הפרטי למות לבין זכותו לממש רצון זה בחברה שהביעה שוב ושוב את העדפת קדושת החיים, אך תוצאות העימות אינן חייבות להיות מרשם לחיי סבל מתמשך, כפי שנדרגים להלן. רק לאחרונה ביטל בית המשפט העליון את הזכות לטעון "טוב מותי